

NARKOZ PAYDO QILUVCHI MODDALAR

Siyob Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat salomatligi texnikumi
SAYFULLAYEVA HAYOTXON SAYFULLA QIZI
KOSIMOVA SHOXSANAM ABDURAXMONOVNA

Annotatsiya: Ushbu maqola narkoz paydo qiluvchi dori vositalari ularni olish usullari, tibbiyotda qo'llanilish sohalariga mo'ljallangan.

Аннотация: Данная статья посвящена наркотическим средствам, способам их получения, областям применения в медицине.

Abstract: This article is intended for anesthetic drugs, methods of their administration, and areas of application in medicine.

Hozir har qanday kichik jarrohlik amaliyoti narkoz ostida amalga oshiriladi. Ammo har doim ham bunday bo'lmagan. Narkozning bugungi ko'rinishiga qadar qadimda turli ko'rinishdagi og'riq bosuvchi suyuqliklar, turli usullar qo'llanilgan.

Og'riq qoldirishning eng qadimgi usullari

Juda qadimdan odamlar qanday qilib og'riqni yengillashtirish haqida o'ylay boshlashgan. Ammo u davrda qo'llanilgan og'riq bosuvchi usullar hayot uchun birmuncha xavf tug'dirgan. Masalan, Qadimgi Yunonistonda og'riq qoldiruvchi vosita sifatida mehriyoh (ya'ni mandragora) ildizidan foydalanishgan. Ushbu o'simlik zaharli bo'lib, ko'p holatlarda gallyutsinatsiya va kuchli zaharlanishlarga sabab bo'lgan. Keyinchalik yunonlar xavfsiz usul sifatida "uyqu po'kaklaridan" foydalana boshlashgan. Uyqu po'kaklari dengiz ostida yashovchi, tanasi bilan toshlarga zich jipslashgan holatda o'suvchi organizmlardir. Ko'rinishidan esa xuddi qalin tanali dengiz o'tlarini yodga soladi. Yunonlar mazkur o'simlikni olib, avvaliga karaxt qiluvchi o'simlik bilan shimdirishgan va uni yoqishgan. Po'kakning yonishidan hosil bo'lgan tutunni bemorga hidlatishgan va u uxlatuvchi ta'sir ko'rsatgan.

Qadimgi Misrda og'riq qoldiruvchi vosita sifatida sikuta deb nomlanuvchi zaharli suv o'tidan foydalanilgan. Ammo afsuski, anesteziyaning bunday turidan keyin kamdan-kam bemorlar tirik qolgan. Anesteziyaning boshqa samarali usullaridan biri qadimgi hindcha og'riq bosuvchi usullar hisoblangan. Ular tarkibida kokain mavjud bo'lgan koka o'simligi barglaridan foydalanishgan. Tabiblar avvaliga mazkur o'simlik barglarini chaynab, yaralangan askarlarga tuflashgan. So'lak tarkibidagi kokain bemorlar holatini yengillashtirgan. Og'riq qoldirishning mazkur usulidan Xitoy tabiblari ham unumli foydalangan. Mahalliy og'riqsizlantiruvchi

vositalardan foydalanish bir qator kiruvchi reaksiyalar bilan birga bo'lishi mumkin. Mana ulardan ba'zilari:

- * Allergik reaksiyalar, shu jumladan anafilaksi, bu hayot uchun xavfli holat. Semptomlar orasida qichishish, ertiker, yuzning shishishi, nafas olish qiyinlashuvi va qon bosimining pasayishi bo'lishi mumkin.

- * Toksiklik. Lokal anesteziyaning haddan tashqari dozasi ko'ngil aynishi, qusish, bosh aylanishi, konvulsiyalar va hatto komaga olib keladigan tizimli toksiklikka olib kelishi mumkin.

- * Mahalliy yon ta'siri. In'ektsiya joyida yonish, karincalanma, og'riq, shishish va qizarish paydo bo'lishi mumkin.

- * Uzoq muddatli uyqusizlik. Ba'zi hollarda behushlik uzoq muddatli uyqusizlikka olib kelishi mumkin, bu protseduradan keyin bir necha soat yoki hatto bir necha kun davom etishi mumkin.

Lokal anesteziyadan foydalanish tavsiya etilmaydigan holatlar mavjud:

- * Lokal anesteziyaga ma'lum allergiya mavjudligi.
- * Yurak etishmovchiligi yoki gipertoniya kabi yurak yoki qon tomir kasalliklarining mavjudligi.

- * Preparatni qabul qilish joyida infeksiyalarning mavjudligi.

- * Homiladorlik va laktatsiya davri.

Mahalliy og'riqsizlantiruvchi vositalarni ishlatishdan oldin, shifokor bilan barcha mumkin bo'lgan xavf va foydalarni muhokama qilish muhimdir.

Mahalliy og'riqsizlantiruvchi vositalar turli mutaxassisliklar shifokorlarining ajralmas yordamchilari hisoblanadi. Ular sizga og'riqli protseduralarni amalga oshirishga imkon beradi, operatsiyadan keyingi davrni bemorlar uchun qulayroq qiladi va lokal behushlik paytida asosiy dorilarning dozasini kamaytirishga yordam beradi.

Uxlatuvchi moddalar – barbituratlar . 5. Miorelaksantlar – rampun, rometar . 6. Antigistamin moddalar – dimedrol . Premedikatsiya - bu hayvonni narkozga farmakologik tayyorlash . II. Og'riqsizlantirish tarixi . Og'riqsizlantiruvchi vositalar haqidagi dastlabki ma'lumotlar Misr qo'lyozmalarida keltirilgan. Ma'lumotlarga qaraganda 350 yilda Aspirot, Pelagony otlarni og'riqsizlantirish uchun sikuta, hind nashasi, afyun qo'llaganlar. X asrda (980g'1097) yashagan Abu Ali Ibn Sino og'riqsizlantirish uchun operatsiya vaqtida sovuq ta'siridan foydalangan. Ruini 1550 yilda birinchi marta otlarda narkoz o'tkazish texnikasini va miqdorlari to'g'risida to'lig'icha ma'lumot bergan. XVII asrning o'rtalarida Uren (1657) va (1667) hayvonlarning vena qon tomirlariga afyunni inyeksiya qilishgan. X. Devi 1799 yilda azot (I)-oksidini tadbiiq etdi. 1844 yilda tish vrachi G.Uels anesteziyalovchi modda sifatida taklif etdi. 1846 yilda Morton shu maqsadda efir ishlatib ko'rdi. Efir narkozi

bilan birinchi marta jag' osti o'smasini olib tashlash operatsiyasini Uorren 1846 yil 16 oktyabrda bajardi. Shu vaqtda Dj. Simpson xloroformni og'riqsizlantirish xususiyatini aniqladi. Bule esa 1847 yilda uni itda va otlarda qo'lladi. 1832 yilda Libig xlor a lgidratni kashf etdi. Voronsov esa uni otlarda narkoz o'tkazish uchun qo'lladi. Niman 1860 yitlda Braziliyada o'sadigan kola butasi bargidan kokoin alkaloidini ajratib olishga erishdi. 1905 yilda Eyngorn - novokainni kashf etdi, bu esa maxalliy og'riqsizlantirishni keng qo'llashga yo'l ochib berdi. Oxirgi yillarda mamlakatimizda og'riqsizlantirishning yangi usuli – elektronarkoz ishlab chiqildi va qo'llanilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. <https://xabardor.uz/uz/x/548602>
2. <https://oxymed.uz/uz/articles/article/mestnye-anestetiki-mehanizm-deystviy-farmakokinetika-i->
3. Shomurotovna R. Y. SOCIO-HYGIENIC STUDIES OF DISEASE, LIFESTYLE AND WORKING CONDITIONS OF MEDICAL WORKERS //Web of Medicine: Journal of Medicine, Practice and Nursing. – 2024. – T. 2. – №. 4. – С. 25-29